

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek. Velja za celo leto 30 lir, za pol leta 15 lir, za tri mesece 7 lir 50 stot., za en mesec 2 liri 80 stot. Naročila se sprejemajo vsak dan, a naročnik naj se tako, da poteče rok naročila ob koncu meseca. — Posamezna številka 20 stot. — Uredništvo in uprava: Trst, via della Zudeeche št. 3. Telefon 19-50 in 588. — Dopisi naj se pošljejo na uredništvo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 67 mm. Finančni oglasi po 1 liru; osmrtnice, zalivali, poslanice, vabila po 80 stot.; trgovski in obrtniški oglasi po 60 stot. — Plača se naprej. — Oglase sprejema laserski oddelček „Dela“.

V Trstu, v sredo 14. julija 1920

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI

Leto I. - Štev. 25.

DELO

Geslo današnjega proletarijata bodi: Boj proti
vojnim pustolovščinam, boj proti agrarni reak-
ciji, pomoč sovjetski ljudovladii

Kongres jugoslovenske komunistične stranke

Končin minilga meseca se je v Vukovaru v Srebru kongres jugoslovenskih komunistov iz vseh jugoslovenskih pokrajin od Makedonije pa do Slovenije. Pri otitih je bilo 400 delegatov, ki so zastopali 60.000 politično organiziranih, ter so zbirali v krasni stavbi Vukovarskega Dejavskega doma.

Bil je to drugi kongres jugoslovenskih komunistov. Prvi se je vršil v aprilu lanskega leta v Belgradu. Takrat so manjkali na kongresu Slovenci in del Hrvatov, ki so ostali v soc. demokratični stranki ministr. Korata. Ze takrat se je soglasno sprejel predlog pristopiti Tretji internacionali ter združiti se v enotno „socialistično delavo komunistov“ na podlagi programa razrednega boja ter proletarske diktature. Od tedaj je gibanje sila napredovalo, Korata je ostal osamljen. Slovenski proletarijat pa je začel v stari srani dolgo ali uspešno borbo proti lastnim voditeljem in njihovi ministerjalni politiki, dokler se prečna večina ni ločila od stare stranke ter se priključila komunistični centrli v Belgradu.

Da es je komunistična stranka edina centralizirana politična stranka v jugo laviji, ki se z močnimi vejami razprostira po vseh deželah domovine.

Kongres se je vršil kaj živahno, često naravnost burno.

Ko je osrednji tisk sodr. Filipović poročal o nezasišnem nasilnem preganjanju jugoslovenskega delavstva potem vlade, ki je osobito v Bosni, Hrvasti, Dalmaciji in Sloveniji od-lavlja delavstvo iz službe, ga zapirala po j čah in streljala po ulicah, so dele atje kriklni ogorčenja.

V sledečih razpravah se je potem pokazalo, da sta v stranki dve tendenci; dasi obe pov-em komunistični, vendar se razlikujeta po načinu, kako razumevata politični in gospodarski položaj ter precejnejata pravo moč balkan kega proletarijata.

Eksremistično, maksimalistično skupino, ki se je v naslednjem iz-azala kot veliko močnejša, zastopajo odruzi Marković, Jovanović, Filipović in drugi. Zmerno skupino pa zastopajo veteran srbskih sodrugov Lapčević ter sodruzi Topalović, Jakšić, Golouh, Krekč in drugi. Maksimalisti predložijo politični program, ki v prvem delu pojasnjuje stališče stranke nasproti današnji krizi, ter v drugem delu označa pol, po kateri treba korakati, da se sedanji proizvajajoči sistem nadomesti s komunističnim.

Pot je: u-tanovitve rdečih gard, oborožitve proletarijata za sovjeto revolucijo ter ustanovitve proletarske diktature.

Prot temu programu govori osobito Lapčević, ki je prepričan, da mora priti do diktature proletarijata, vendar ne do diktature ne izvršuje držna manjšina temveč delavstvo po svoji večini. V to svrbo pa je treba poprej razširiti in uvrstiti politične in sindikalne organizacije ter pridobiti poljskega delavca, medtem ko on smatra, da maš posetniki niso zanesljiv revolucionaren element.

Kljubu krasnemu opozicijskemu govoru sode. Lapčevića sprejme kongres z večino glasov politični program maksimalistične tendence. Osobito so zanj glasovali Srbi.

Premeni se tudi me stranke, ki se odsedaj nazivlje: „Jugoslovenska komunistična stranka“. Drugo točko dnevnega reda je tvoril delovni program stranke.

Večna predlaga resolucijo, ki zahteva, da se razširi m d ljudstvo ideja sovjetov. V kolikor tiče praktičnih vprašanj in taktike, sprejme se resolucija sprejeti od bulgarskih sodrugov na kongresu v Sredu.

Proti temu predlogu govorita zopet obširno Topalović in Golouh.

Ali predlagani delovni program kakor tudi nova strankina pravila, ki določajo popolno in strogo centralizacijo stranke, so sprejeti od kongresne večine, ki zavzame resolucijo manjšine, predlagano po Topaloviću.

Jasno je, da sta se obe na kongresu nastopivši tendenci poročili v sled različnega pojmovanja o stališču Jugoslavije kot države.

Maksimalistična večina sodi, in to ni avtor nap, da je Jugoslavija, kakor sploh vse po vsem pridišje se države čisto enostavno kolonialna entiteti in ne smest jna, prava drža. A Zato se Jugoslavija ne bo mogla nikoli uotviti, očitno, ter dvigniti svoje industrije in izboljšati svojega prometa, dokler se ne spremeni razmerje odvisnosti. Zato bo moral proletarijat, ako hoče rešiti samega sebe, posči po energičnih bojnih metodah.

Zmerna manjšina pa upa da bo mogla koncentracija jugoslovenskega kapitala v velikih ban ali pospešiti očitno države in vladajočega razreda ter dvigniti industrijo in promet.

Kakor stvari danes stoji, imajo maksimalisti menda pav. Opozarjamo na to, kar v čenu „Jugoslavije“ dan s poročamo o jugoslovanski industriji. Dodajmo še, da bo morala nova Jugoslavija prevezti od 40 do 45 milijard. vojnega dolga za bivše avstrijske dežele, ki so ji pripadle, pa n mmo nobene rožnate slike pred seboj. Opmicem je toraj p plomna neopravičen.

Vih razmerah je jasno, da bo mogel le proletarijat na kakor drugod reorganizirati državo, izboljšati ji produkcijo in postaviti jo na stališče reda in blagostanja.

Sklipi Vukovarskega kongresa bodo seveda močnejšo vplili na vse komunistično gibanje na Balkanu. Kongres je kot svoj sprejel vse stališče bulgarskih, romunskih in grških sodrugov, ki sto e tudi a mks malični podlagi Jugoslovenski proletarijat zasleduje dosledno svojo pot do revolucije in komunizma.

Polom poljske vojske

Rusi napredujejo na vsej črti. - Dubno in Minsk zasedena. - Ententa prosi Rusijo za mir s Poljsko. - Rusi napredujejo tudi v Krimu in ob Azovskem morju. - Rusi 120 kilometrov pred Varšavo.

DUNAJ, 12. — Iz Moskve poročajo z dne 11. t. m.: Po hudih bojih so ruske čete zavzele mnoge krajeve ob deznem bregu Berezine, 45 vrst južno Bobrnska. Dosegle so bolj južno črto oddaljeno 55 vrst na severozapadu Moztia. Zavzele so Dubno. Odbile so sovražne napade v odseku Rovna. 8. julija smo zasedli Novo Uzičo ter napredovali do 30 vrst pred Kamence-Podolskem. V Krimu smo zasedli črto 35 vrst južno Aleksandrovskega in 15 vrst južno in jugovzhodno od Orjenhovega. Pri zavzetju Proskurovega, dne 9. t. m., smo vplenili mnogo bojnega materijala. Ob Azovskem morju so pričeli boji z izkrcanimi četami zvezniška proga Kazan—Ekaterinohrad je vzpostavljena.

PARIZ, 12. — »Petit Parisien« poroča iz Londona, da so po brzjavni vesti iz Kovma, boljševiki zavzeli mesto Minsk.

LONDON, 12. — Poročevalec agencije Reuter poroča iz Spaja: Zavezniki so stavili sovjetski vladi predlog, da sklene s Poljski premirje na podlagi, da se Poljski umaknejo za svoje meje. Temu premirju naj sledi mirovna konferenca, ki naj ji prisostvujejo vse obmejne države.

LONDON, 12. — »Daily Telegraph« sprejema sledečo vest iz Moskve: Krasin je predložil svoje poročilo in vlada je pripravljena ustaviti ofenzivo proti Poljski, ako zavezniki pripoznajo boljševiško oblast ter pristanejo na sklicanje mirovne konference.

PARIZ, 12. — »Petit Parisien« poroča iz Spa, da je predsednik poljskega sveta, Grabski, brzojavil ge-

Iz Jugoslavije

1. Vlada ne ve ničesar.

V Jugoslaviji imajo res pravo vlado, vlado, ki ne ve ničesar. Začnimo torej s 110. sejo narodnega predstavništva, ki se je vršila dne 7. julija.

Poslanec Stanko Banić stavi na notranjega ministra Davidovića vprašanje zaradi navedbe o sestavi selskih občin v Dalmaciji. — Minister za notranje posle Davidović odgovarja, da še nima potrebnih podatkov in prosi poslance, naj počaka, dokler ne dobi potrebnih informacij. — Poslanec Banić se zadovoljuje z odgovorom, ugotavlja pa, da je minister slabo poučen o razmerah v Dalmaciji. Ministra, ki pravi, da nima prilike počuti se o razmerah v Dalmaciji, opozarja govornik na to, da mu naredbe dalmatinske pokrajinske vlade nudijo dovolj prilike, da se informira o razmerah v Dalmaciji. Govornik vpraša ministra, ali namerava še dalje trpeti občinske komisarje v Dalmaciji.

Poslanec Juraj Biankini vpraša namestnika zunanjega ministra dr. Ninčiča, ali so mu znana preganjanja, ki jih italijanske oblasti vsak dan uganjajo v zasedenem delu Dalmacije proti našemu narodu, od onega časa, ko je v Italiji prišel na krmilo Giolitti. Vpraša ga, kaj namerava vlada ukreniti, da se te neznozne razmere odpravijo. Poslanec je na to v daljšem govoru pokrepljal svoje vprašanje z navajanjem konkretnih primerov. Na koncu svojih izjavij zahteva od vlade in svrlih, dobrih, blagih in plemenitih zaveznikov, naj odredijo, da se v Zader pošlje oddelek mednarodnega vojaštva, da šteti jugoslovenski živelj v zasedeni Dalmaciji. — Namestnik ministra za zunanja dela dr. Ninčič izjavlja, da vladi o vsem navedenem ni ničesar znano. Hkrati ugovarja proti ironičnemu nazivanju naših zaveznikov, kakor je to storil predgovornik. Biankini z odgovorom ni zadovoljen. Vlada je dolžna in ima možnost, da se tudi preko svojih uradnih in neuradnih organov točno informira, kaj se dogaja v inozemstvu. Govornik obžaluje, da je minister na tak način odgovoril na njegovo vprašanje. — Minister dr. Ninčič odgovarja s kratko pripombo, ki pri starih poslancu Biankiniu izzove velik hrup.

Poslanec Cobal stavlja na ministra za trgovino vprašanje zaradi ljubljanske oblačilnice in zaradi prepovedi uvoza in izvoza volne. — Minister dr. Ninčič navaja v tej stvari uradne podatke. V svojem nadaljnjem govoru brani načelnika v trgovinskem ministertvu Savica, o katerem je poslanec Cobal v svojih izjavah dejal, da v njegovem oddelku nekaj ni popolnoma v redu. Minister je načelnika hvalil, da je najpoštenjši in najposvetljivejši uradnik. Kar se tiče izvoza volne, pravi dr. Ninčič, da je ta predmet v prvi vrsti potreben za preskrbo našega vojaštva in za prebivalstvo opustošene Srbije. — Poslanec Cobal se s tem odgovorom ministra ne zadovoljuje in pravi, da bo o tej stvari vložil interpelacijo.

Zbornica preide na dnevni red, to je nadaljevanje debate o členu 6 in 11 zakona o volilnem redu, ki sta se vrnila odorus. Poročevalec prečita člen 6, po katerem dobi Belgrad 6, Zagreb 5 in Ljubljana 5 predmetstij 4 poslance. V tej obliki je bil sprejet člen 11 v novi redakciji. — S tem je bilo prvo čitanje volilnega zakona končano. Podpredsednik dr. Ribar predlaga, da se opravi drugo čitanje volilnega zakona dne 15. t. m., kar se sprejme. — Nato preide zbornica na drugo točko dnevnega reda: Generalna debata o mirovnih pogodbah.

Prihodnja seja začasnega narodnega predstavništva bo dne 15. t. m. ob šestih urah z dnevnim redom: drugo čitanje volilnega zakona.

Torej taka je skrb »očetov domovine« za zasedeno ozemlje, da niti tega ne vedo, kar vsi vrabci tivkajo. Seveda »očetje« imajo preveč posla s komunisti in z načrtom, kako bi jih čimprej zadavili. To dokazuje

2. Splošna stavka v Splitu.

Zadnji generalni štrajk v Splitu, katerega so uprizorili komunisti, je dalmatinska vlada s silo zatrla. Ko so namreč dne 1. t. m. hoteli odvesti aretirane splitske komuniste, dva Pankušić, Gabrića, Baljkasa, Maksimovića in Domazeta iz Splita z ladjo v zapore v Metković, so se uprli monarhijski dotične ladje. Policija je mornarje aretirala, vsled česar je nastal generalni štrajk. Vlada je odredila aretacijo v masah, potem ko je neka skupina razbila nekaj

neralu Pilsudskemu ter mu podal potrebna navodila, da takoj započne s premirnimi pogovori.

MILAN, 12. — »Sera« poroča iz Spaja: Lloyd George, Mellerand in Sforza so se včeraj jutraj sestali pred seboj konferenca, da prouče odgovor ruske vlade ter položaj na Poljskem, ki je baje tako kritičen, da zasedba Varšave po boljševških ni izključena, ako nadaljujejo v svojem uspešnem prodiranju. Grabski je izjavil, da Poljska nima imperijalističnih namenov (?), in da bi jo zavezniki morali podpirati z vojaštvom in z Nemčiji odvzeti orožjem.

VARŠAVA, 12. — Listi poročajo, da je do 8. t. m. dosežilo število poljskih prostovoljcev, ki jih organizira Haller 300.000 mož. Od vsehposod se javijo novi prostovoljci.

VARŠAVA 13. Poljsko poročilo konstatira, da so boljševiki zavzeli vnanje utrdbe Minska ter po hudem boju vkorakali v mesto. Poljska agencija trdi, da ne grozi nobena nevarnost Varšavi, ker so Rusi oddaljeni še 120 km od vnanjih utrdb. 10.000 ljudi neprestano dela, da se boji utrdbe obrambne naprave na vzhodu Varšave. Vnanji minister Zapijeha je poslal litvinski vladi noto, v kateri pripozna neodvisnost Litvinske.

DUNAJ 13. — Radjorbojavka iz Moskve poroča: Po vesteh iz jugozapadne fronte, so dosepele za poljskimi črtami številne vojaške misije zaveznikov, ki skušajo reorganizirati poljsko in ukrajinsko bežečo vojsko.

izloženih oken. Aretiranih je do 150 ljudi. Po teh aretacijah je štrajk polagoma ponehal in slednje ni dosegel svojega namena.

Kako bo torej reakcijska jugoslovenska vlada s čisto vestjo kaj očitala reakcijskemu Giolittijevi vladi? —

Nesposobnost kaže vlada pa tudi na gospodarskem polju, kar smo že parkrat omenili v »Delu«. Dejstvo je, da v Jugoslaviji

3. Industrija propada.

Ze te dni bodo morali ustaviti obrat pri zadnjem plavzu na Jesenicah, če ne nastopi v dobavi surovin nepričakovana izprememba. In kakor je to na Jesenicah, povsem enako je tudi drugod. Ze dosedaj se je takorekto zmanjšala konjunktura v obratih, ki so poslovali za silo vsaj kmalu po preobratu, ved ne go za 50 odstotkov, tako da obratuje le za silo. Primanjkuje jim surovine, premoč, trg (ker je zaprt) in tudi produkcijski pomočki, stroji in druge potrebščine.

Poldrugo leto imamo že to državo, ki jo imenujemo Jugoslavijo, toda o konsolidaciji, o trgovinskih pogodbah, o sistematični ureditvi narodnega gospodarstva je skoro prav tako malo govora kakor prvi dan po preobratu.

Kaj misli merodajna gospoda? Nič! Ali se je igra z usodo ljudstva? Kdo naj odgovori na ta vprašanja? Do besede so prišli do danes v državi kvečjemu le banirirji, ki trenutno izkoriščajo položaj in sfero, v kateri se da kaj zaslužiti. Na sistematično delo, na osnovo oziroma vzdrževanje obstoječe industrije, pa ne misli nihče. To je velika napaka; velika naloga je do obenem, katere politični kričaji niso večši.

Treba volitve, treba delovnih mož ljudskih zastopnikov, če ne skrajša vsa naša industrija. Z doseženo meščansko politično hupskarijo ne pridemo nikamor — samo še v večjo bedo.

Ali, da bi se s tako resnimi stvarmi ukvarjala, kakor gre za ljudski blagor, a ne za lastni žep, to ni buržujski prirojeno. In slovensko časopisje je s par izjemami popolnoma v njenih rokah.

4. Slovensko časopisje

se je oddahnilo od »slavnosti« dnij in danes vzdihuje, ker — padajo cene. Mesto, da bi se v interesu ljudstva veselilo tega delnega pojavya, pa jadikuje češ: Koliko bodo zdaj ubogi trgovci izgubili. »Naprej« meni glede tega prav sarkastično:

Prijatelj nam je z ozirom na vzdihovanje po časopisju glede padanja cen poslal to-le prošnjo: Pobarjajo se mili darovi za veletrgovce, ki prodajajo sladkor pod maksimalno ceno 84 K. Razglašali so dočeti, da so nakupili sladkor svoj čas na debelo po 80 K, da se jim pa ta popolnoma ne pokvari, so ga začeli prodajati po 60, 56 in 50 K, torej v lastno škodo za celih 30 K kilogram. Ker jim grozi na ta način gotovi pogin in nam izguba dobrih ljudi, apeliramo na dobra srca za mile darove v svrhu podpor te ubogi sirotam.

Duševno obzornje slovenskega klerikalnega časopisja izdaja posebno »Slovenec« zdaj ob priliki, ko jih katoliški Poljski tako sveto sprejemajo po zadnji plati od razkolniških, krivovrskih Rusov, da mora človek že dvomiti, da je razkolniški bog močnejši od katoliškega.

»Slovenec« se je spomnil svoje klerikalne dolžnosti napram klerikalni poljski šlahi, ki je letala tako visoko v oblakih, da je mislila podjarmiti si delavstvo in kmetstvo Rusijo z ognjem in mečem in jo zahrbtno napadla, potem ko je ošabno odklonila od boljševikov ponujeni j mir. »Slovenec« je silno hudo za poljsko šlaho, ki beži zadnje dni celo iz Lvova in Varšave, in klavno vzklika: »Boljševiške čete nadaljujejo na Poljskem delo carskih kozakov. Čudno, da se e tudi v tem primeru ne vzbudi vest amsterdamske mednarodne zveze in ne napravi protikrepa proti krvoprelitju. Če bi jim bilo resno za mir, naj poizkusijo, da ga izsilijo.«

Zdaj ko »bog ni pomagal« in ententa ne, zdaj naj mednarodna zveza pomaga — poljski šlahi proti lastnemu bratu delavcu! Vročina je hudo udarila Slovencev in urednikom v — naj bo rečeno, a ne priznано — v njihove možgane.

5. Slovenska inteligenca

iz samega dolgočasja igračka zopet nekoliko s pri-ljubljim j »jezikovnim« vprašanjem. Ne, kaj bo narod jedel in pil, temveč kako bo govoril, to ji je glavno. In glej, slovenski inteligenca je postal slovenski jezik preveč kmečki. V »Slov. Narodu« je priobčil inž. S. Ferjančič razpravo o gornji temi.

Ena struja, piše, hoče, da obdrže Slovenci jezikovno in kulturno samostojnost, naj goje na večne čase svoj slovenski jezik in vso svojo kulturo, humanistično in realno, v slovenskem jeziku. Za tako rešitev so, pravi dalje, slovenski konservativci in stavljajo slovenska inteligenca. Druga struja — slovenski naprednjaki in mlajša slovenska inteligenca — bi rada, da bi se Slovenci, Hrvati in Srbi stopili v en enoten jugoslovenski narod z enim jezikom, ki bi ne bil ne slovenski, ne srbohrvatski, temveč bi se potom evolucije razvil iz obeh jezikov. Ta narod naj bi gojil skupno kulturo in naj bi se čutil kot polna enota. Tretja struja pa hoče Slovence sploh srbohrvatsiti, da bi se potom uvečbe srbohrvščine v vse urade, upravila slovenščina iz ust meščanskega prebivalstva in pritisnila na stopnjo v pisavi nerabljenegega dialektu. Potom razpravljanja prihaja gosp. Ferjančič do zaključka, da bi bilo najbolje, se odločiti za drugo ali tretjo rešitev jezikovnega vprašanja. Pri razpravi o prvi stvari meni pisec članka, da se s poudarjanjem slovenstva podpira državi opasni separatizem in pa staro slovensko ozkosrčnost.

Za taka »vprašanja« ima »inteligenca« še nekaj smisla, za druga ni sposobna. Ali tudi v tem vprašanju hodi svojo napacno pot.

Jeli se bodo jugoslovenska književna narečja strnila v eno ali ne, to bo posledica dolgega medsebojnega občebovanja in življenja. Tega ne bodo rešili vsi »recepti« vseučilišnih profesorjev niti vladni odloki, ki imajo za posledico lahko baš nasprotno pojave negoli si jih žele.

Delavci!

Naročajte in širite „Delo“.
To je vaš list, list izbo-
riščanih in brezpravnih!!

Včerajšnji dogodki v Trstu

H. Odmev in Trstu.

Sinoči, t. j. v torek 13. t. m. zvečer so se odigrali v Trstu takoi tragični dogodki, da si jih zamoremo tolmачiti pravilno le tedaj, ako pomislimo, da imamo tik za seboj pet let krvave vojne, petletno šolo sovražstva, pobijanja in krvavega maščevanja. Vojna je hudo zlo in njene posledice zamorejo biti le zlo. Pred par dnevi sta padla v Splitu dva italijanska častnika kot žrtvi nenadne, skoro zavratne agresije, ki jo zamore opravičiti le nacionalistični fanatizem. Včeraj je bilo tržaško prebivalstvo priča enakemu izbruhu nacionalističnega fanatizma, ki se je pojavil kot organiziran maščevalen odgovor na dogodke v Splitu.

Maščevanje za maščevanje. Zlob za zlob. To je ona vojna psihologija, ki dobi zase dober teren tudi po vojni karitativne agitacije, ki jo vrše nacionalci vseh barv, vseh dežel in zlasti sad one barske agitacije, ki jo uganjajo po svetu razni principi in prestolonasledniki. Saj žrvice take agitacije niso oni, marveč tisti reveži, ki slede slepo taki plemeni propagandi. Za to propagando ni bilo še dovolj krvi, ni še dovolj vdov in sirot, ni še dovolj pobabljenec. Nacionalistično maščevanje nima mere in ni nikdar sito. Zlasti ne, kadar se to vrši pod varstvom oficijelne oblasti. Dogodki, ki so se odigrali v Trstu sinoči, so taki, da dovejajo prav lahko do vojne med Italijo in Jugoslavijo, do vojnega konflikta med tema dvema državama, katerih prebivalstvo noče in ne bo smelo si želeči nobene vojne. Dovolj je prelivanja krvi med narodi, dovolj je maščevanja. To sveto idejo, ki smo jo branili vedno, za katero smo se vedno borili, bomo zagovarjali tudi v nadalje kljub vsem tragičnim dogodkom, kljub razburjenju in upravičenemu užaljenju. To je pot, po kateri smo hodili doslej in po kateri hočemo hoditi v nadalje, dobro vedoč, kako blagodejno vpliva bodisi le kaplja vode na razgreta srca.

Tragični dogodki, kakršni so se odigrali v Splitu in sinoči v Trstu, se bodo ponavljali dokler se ne bodo narodi spametovali, dokler ne bodo zapli sape svojim sedanjim krivim voditeljem in ne bodo začeli resnično sami odločati o svoji usodi.

Zgrajati se nad sinočnimi dogodki bi bilo popolnoma odveč. Kdor je bil priča te velike tragedije, si lahko napravi sam svojo sodbo. Prihodnji dnevi bodo prinesli luč o vsem in tedaj izpregovorimo k današnjim še nekaj besed.

V naslednjem jui poročamo o dogodkih:

I. Poseben povid.

Včerašnje dogodke v Trstu je povzročila brzjavna vest, ki je došla iz Rima in ki se dobesedno glasi:

RIM, 12. — V Splitu je 11. t. m. zvečer kolona jugoslovenskih demonstrantov brez vsakega povoda napadla skupino častnikov kr. ladje »Puglia« in to na obrežju luke. Demonstranti so mal čoln, ki ga je ladja odpelovala na obrežje, da bi odgnil častnike, sprejeli z revolverskimi strelji. Večji čoln pa, ki je skušal štiti vkravarjanje, so demonstranti napadli z ročnimi granatami in strelji iz pušk. Žal, da je do-godek imel sila zke posledice. Vrh poveljnik »Puglie«, korvetni kapitan Tommaso Gulii, ki se je vkrcal na večji čoln, da obvaruje svoje častnike, ki bi se imeli vkrcati, je bil zadet od puške kroglice ter se nahajal v zelo nevarnem stanju. Strojnik Rossi je vsled zadobljene rane umrl. Manj težko ranjeni so ladjina poročnika Fontana in Catalano ter mehnični podvodja Pavone. — Ameriški admiral, kateremu je poverjena kontrola dalmatinskega obrežja onstran premirne črte, kjer se nahajata tudi Split, je posredoval pri mestnih oblastih, in zdi se, da je mir vzpostavljen. Ukrenili so se takoj primerni ukrepi v svrhu zaščite naših sonarodnjakov in v svrhu dosege potrebnih odškodnin.

RIM, 12. (S) Korvetni kapitan Tommaso Gulii, poveljnik ladje »Puglia« je umrl vsled rane, zadobljene telom izgrediv v Splitu.

Nemiri v Italiji

Toliko pričakovano pomirjenje Italije strani Giolittijevega ministrstva, se še vedno noče udejestiti. Tozadevne obljube Giolittijevega programa ostajajo še vedno pobožna želja. Res je, lažje je začeti za vojno, negoli pomiriti ljudstvo. In take prihajajo iz Italije zopet nove vesti o novih stvarkah in novih nemirih, ki jih podajamo v naslednjem.

Napoli 12. — Hudi nemiri so se včeraj prigo-dili v Corneto Perticana, malem kraju v Bazilikati, t. j. v volilnem okraju posl. Nitija. Uzroke je i kati v velikih krivicah, ki so se godile ob razdelitvi živil. Odgovorni za te krivice so baje karabinjerji in častniki, ki jim je poverjena rekvizicija živil.

Včeraj jutraj je grozeča množica napotila ulice, ter vzklikala glasne grožnje. Karabinjerji so po svoji navadi razjutili množico, ki je pobesnela ter navallala nanje. Karabinjerji so bili tepeni, njihov maršal ubit in ubiti tudi poročni dodeljen rekviziciji. Ubiti je bila po nesrečnem slučaju tudi deklica, ki je bila med množico. Ranjenih pa je več, med temi župan. Karabinjerji so, premagani strahu, ubežali. Brzojavne zveze so prekinjene. Oblasti so takoj poslele ojačenja oboroženih čet.

Rim 12. — V V rolju pri Rimu so včeraj izbruhnili nemiri proti občinski upravi, ki se obdoluže strani »bivših bojevnikov« poverjenja. Bivši »bojevnik« so udri v občinsko hišo in pričeli razbijati, dokler niso karabinjerji jih zapodili.

Messina 12. — V S in Piero di Nicotio j. u. n. razjarjena množica v občinsko hišo, kjer je vs raz ejala. Kraljevi komisar, proti kateremu se je obračalo sovlastvo ljudstva je v okrilju oborožene sile zbežal iz kraj. 25 oseb je zaprl h.

Rim 13. — Jutri ob 10h se sestane v palazzo Braschi ministrski svet, da prouči notranji položaj z o irom na nove kraje e spopade, ki so se vršili na več točkah Italij ter glede vnanje politike po sklepih konference v Spa. Trdi se, da se bo tudi obravna alo o spopadu med Italijani in Jugoslovenci v Spljetu (Op ured.: O tem poročamo na drugem mestu.)

Vsled teh vesti so se v Trstu, osobito v osrednjih ulicah, razgrnile takoj žalne zastave, oziroma zastave na pol droga. Isto so storile ladje v luki. V nacionalističnih krogih je zavladalo silno ogorčenje. Tako je tudi prišla skupina civilistov k ravnetelj splošnih skladišč G. Pozziju in zahtevala, naj da izvesti italijansko zastavo z žalnim trakom. G. Pozzi je opozoril skupino, da nima od oblasti še nobenega tozadevnega ukaza in da torej ne more zadovoljiti njihovi zahtevi. Toda konečno je bil ravnatelj z grožnjami prisiljen izvesti zastavo. Kmalu potem pa sta prišla dva odposlanca delavstva protestirat k ravnatelju proti razobeženju zastave, ker da delavstvo noče imeti nič s »vnege« z gibanjem zaradi dogodkov v Splitu. Zastavala sta, naj takoj sname zastavo, kar pa ravnatelj ni storil, češ da jo je sicer proti svoji volji razobesil, a je sedaj ne more več sneti. Vsled tega je bila proglašena opolndne sporazumno med delavstvom in uradnimstvom v prosti luki protesta stavka proti nasilnemu postopanju z ravnateljem Pozzijem.

III. Na glavnem trgu.

Popoldne ob 18 se je nato vršil na glavnem trgu javen šol nacionalistov, ki so ga sklicali »fasisti«. Z vodnjaka na trgu je govoril kapitan Dagino iz Milana, ki je pozivljval privolne, naj odgovore na splitske dogodke z dejanji. Istotako je pozivljval sledeči govornik profesor Conforto in odvetni Giunta.

Med temi govori je začela množica nacionalistov že preganjati in loviti razne čisto mirne ljudi, ki so tam v bližini stali ali pa prišli slučajno mimo, ker so v vsakem neznanem človeku vohali Jugoslovencu. Tako so pod oboki municipia najprej pretelepi in potem z bodalom smrtno ranili nekega hrvaškega mornarja, potem natlepi nekega kurčaja in nekega kalabrškega delavca, ki je grajal ta lov na ljudi. Z bodali so ranjene nadele tri osebe, med temi kuhar »Bonavie« neki Bini, ki je kmalu nato podlegel ranam.

IV. Demonstracija.

Z divjim rjovenjem se nato jamejo pomikati nacionalisti po tržaških ulicah. Ko dospo do ulice Mazzini hiš. št. 11, kjer ima sedež jugoslovenski konsulat, pričnejo metati kamene v okna ter streljati. Nato sledi napad na konsulat, oprava in arhiv sta takoj uničena, jugoslovenska zastava raztrgana.

Vzklikajoča množica demonstrantov se potem okrene proti »Narodnemu domu«.

V. »Narodni dom« in plamenu.

Ko pridejo demonstranti pred »Narodni dom«, ki je bil

je tako bliskovito razširil, da jima je odrezal vsak izhod. Z okna dol sta oba s sklenjenima rokama prosila in rotila množico, naj ju reši strašne smrti v plamenu. Skupina ljudi se jih je vendarle usmiliła ter razpela pod oknom rešilno platno. Ali skočila sta tako nesrečno z okna, da sta se oba težko poškodovala, oče na glavi, vesed česar je kmalu na to umrl, hči pa si je odgrizla jezik in pretresla možgani.

VII. Pogrom.

Med tem, ko je plamen požiral ponosno stavbo »Nar. doma« se posamezne skupine demonstrantov nadaljevale razdeljajno, uničujoče delo vseh povsod, kjer so zaslužile kakšno slovensko trdiko, ki so vse uničile, kar jim je prišlo pod roko.

Udrla so v stanovanje dr. Kimovca, razbile krčmo Lenčka, udrla v stanovanje dr. Okretiča, opustošile kavarno Commercio, razdejale sedež Jadranske banke ter Hrvatske štedionice, udrla v tiskarno »Edinost«, kjer so pokvarile rotacijski stroj, poskušale uničiti Štokovsko knjigarno, razbile srbsko šolo, oplenile Staničevovo črevljarnico, udrla v pisarno odv. Wilfana, razdejale sedež pekarske zadruge in Slovenske hranilnice, nato tudi tehnični urad trdnice Franz in Kranz, uničile pisarno pravoslavne cerkve, udrla v pisarno dr. Rybafa, razdejale živilsko skladišče trdnice Perco, udrla v stanovanje jugoslovanskega poverjenika Markovića ter popolnoma uničile opravce, oplenile spedijsko društvo »Balkan«, in še druge trgovine.

Slednjič se oblast, ki ima skrbeti za javen mir, in je dosedaj postopala z rokavicami, vendarle predrinila in prične z aretacijami. Tako primajo šest poštnjakov, ki so bili obtoženi z ukradenim blagom.

VIII. V zaporih.

Jejtniki po zaporih, ko so začeli te divje krike in opazili odsev požarja so se vznemirili in slednjič uprli. Da jih ukroto, je prihitela celo — artiljerija. Vendar je bil upor kmalu udušen s par strelji, ki so težko ranili nekega Ivana Bošnjaničca.

IX. Mrtvi in ranjeni.

Mrtva sta dva, kuhar Ivan Bini in Hugon Roblek. Ranjenih je veliko število med temi: Josip Ušaj, 28 let star; Anten Rojkovič; Alcij Cassano, 23 let; Cesar Almošević, 28 let; Ernest Valentino, 44 let, politični komisar; Peter Zalato, 17 let; Silvij Fulgenc, 18 let; Franc Gagnik, 25 let; Pavel Giamporcaro, 19 let; Roman Squargi, 16 let; Jurij Damiani, 19 let; Olga Čevnič, 27 let; Avrelj Damiani, 24 let; Marij Frasčič, 24 let; Anten Majcen, 53 let.

Večina je bila ranjena pred »Narodnim Domom« in na glavnem trgu. Iz starištev ranjenec je razvidno, da je pri demonstracijah sodelovala večinoma nacionalistična mladina.

X. Mir se vrača v mesto.

Po polnoči, ko je bilo pač že vse razdejano, kar je slovenske posesti, so demonstracije ponešale. Le krog gorečega »Narodnega Doma« stoji množica ljudi. »Narodni Dom« gori še medtem ko to pišemo.

Generalni Civilni komisariat je v noči izdal sledeči proglas:

»Na podlagi nam. odloka z dne 24. julija 1919 št. 1251 je z ozirom na posebne vzroke javnega reda zaokazano:

Do novega ukaza je prepovedano vsako zbiranje ljudi po ulicah in trgih.

Proti temu ravnanju se kaznujejo po določenih zakona.

Ta zakon stopi takoj v veljavo.

Trst, 13. maja 1920. za gen. civ. komisarja Crispo Moncada.

To se pravi — po toči zvoniti.

RIM, 14. — Vest o tržaških dogodkih, ki je dospela v Rim ob kasni uri, je povzročila mučen vtis. Jurtrani listi pišejo o tem in opozarjajo predvsem na nevarnost nadaljnjih zapletenosti, ki se lahko izčrpi iz takih nasilnih dogodkov. Istočasno se opozarja na dosle vesti iz Pariza in Londona, ki pravi, da so se diplomatska pogajanja med Italijo in Jugoslavijo zopet započela. Splošen vtis je, da bo vlada pod pritiskom miru prijaznih sil v deželi morala ozirati se na današnje težke dogodke ter pospešiti definitivno sistematizacijo.

Vabilo na novo naročbo!

Naš list »DELO« izhaja

trikrat na teden

in sicer vsak ponedeljek, vsako sredo in vsa kpetek.

NAROČNINA

za celo leto znaša Lir 30.—

„ pol leta . . . „ 15.—

„ tri mesece . . . „ 7-50

mesečno . . . „ 2-80

Posamezne številke se bo podajalo tudi v nadalje po 20 stotink.

Domači vestnik

Izpitni iz knjižničarstva se bodo vršili dne 15. 16. t. m. od 9 do 12 in od 16 do 19. Vpisati se je dne 14. t. m. od 8 do 9, od 12 do 13 in od 18 do 19 pri ravateljstvu trg. akademije (piazza degli Studi št. 4). Pristojbina lir 20.—

Nagrobni spomniki na pokopališču. V kratkem se bodo pripravile vrste 14. 15. 16. oddelka XIII. pokopališča pri Sv. Ani, kjer leže ostanki preminulih v dobi od 25. V. do 31. julija 1911., za nove grobove.

Do 31. julija upravičenci lahko dvignejo nagrobne spomenike na onem oddelku pokopališča. Pokazati pa morajo pokopališčnemu varuhu nakaznico, ki jo dobe na municipiju odd. IV. (v ulici Sanità šte. 25), ako izkažejo da imajo posestno pravico do spomnikov.

Spomniki se izročijo vsak dan izveniš ob sobotah in praznikih.

Kdo ve kaj? Benčina Andrej iz Sežane je bil v ruskem ujetništvu in sicer v Skobolovu v Sibiriji, od koder je do ital. zasedbe Jul. Benečije redno pisal domov, od tedaj pa povsem območnil. Kdor vrnivši se nekdanjih ruskih ujetnikov bi o njem kaj vedel, naj blagohotno sporoči uredništvu »Dela« (ul. Zudecche 3 — Trst.)

ZA TISKOVNI SKLAD »DELA«

D sedanjih darovi Lir 111-60

Madlana v Sal zu nabrala 12 20

Sodrug in nesodrug iz Kobarida in Idrskega skupno s plačilo in črnim kontem, ki se boji, da postane rdeč . . . 34.—

Skapin Anton 5 10

Lir 162-90

Srčna hvala vrlim da ovalcem! Da bi našli mnogo posnemovalcev! Naš tisk je naše orožje!

(NB: Darovali so iz Kobarida in Idrskega: Pontar Fr. 5, Turjan I. 2, Sierman Fr. 2, Manfreda

J. 2, Gruntar A. 2, Komar Fr. 2, Kom. • M. 2, Matelič Iv. 1, Juretič A. 2, Manfreda F. 1, Urbanič Fr. 1, Manfreda Il. Fr. 1, Klopčič Fr. 1, Hrast Ig. 1, Jeniček V. 1, Sovdat Iv. 1, Berginc Fr. 1, Uršič J. 1, Bajt Fr. 1, Volarč Fr. 1, p. s. selčica 1, črn konj 1.)

Za vojne oškodovance

Nadaljujemo s podrobnejšimi pojasnili o zakonu za povračilo škode utrpelne vsled vojnih dogodkov.

Škoda na preminicah.

Povračilo za popolno uničenje nepremičnega imetja se določa na sledeči način:

1) Določiti se vrednost, ki bi jo nepremičnina po stanju, v katerem se nahaja, neglede na njeno razvreditev vsled starosti in obrabe, imela po cenah tik pred evropsko vojno;

2) od tako najdene vsote se odbije znesek, ki odgovarja razvreditvi vsled starosti in obrabe. Ta znesek pa ne sme preokrajšati polovice pod 1) določene vrednosti;

3) na ta način zmanjšana vsota se primerno povisa po stanju cen ob času nove zidave in to po določilih ministrskega odloka, ki za sedaj predvidja 350 odstoten povisek.

Za le deloma poškodovane nepremičnine se vsota, prečrtnjena po točki 1) in 2) zmanjša za vsoto, ki odgovarja vrednosti, ki bi jo nepremičnina v stanju delne poškodbe imela tik pred vojno. Dobljena vsota se potem povisa, kakor govori III. odstavek.

Oškodovina za nepremičnine je odvisna od vzpostavitve prejšnjega stanja. Vzpostavitev je obvezna v tem, da se 1) poškodovane nepremičnine postavijo zopet v prejšnje stanje, oziroma porušena poslopja zopet zidajo;

2) poškodovane preminice postavijo v drugo stanje negoli prej, da se poslopja in druge stavbe zidajo drugače negoli prej ali na drugem kraju negoli prej, vedno pa na ozemlju dotične pokrajine, samo da razlika ne oškoduje vzpostavljaju bogastva direktno po vojni poškodovanih pokrajin.

Za izvrševanje javnih naprav in podjetij velja obveznost vzpostaviti tudi za preminice, ki so tem potrebne. Kdor teh pogojev ne izpolni, izgubi pravico do vsake oškodovine, in je država upravičena obustaviti mu izplačilo oškodovine, ali pa že izplačano oškodovino izterjati od njega.

Komisija za ugotovitev in likvidacijo vojnih škod lahko določi, da se uporaba oškodovine izvrši tudi na drug način negoli je predvideno pod točko 1), a to le, če obstajajo tehtni razlogi javne koristi, oziroma tudi lahko izključijo vzpostavitev, ako se jasno pokaže, da ni možna ali nekoristna.

Posebna določila.

Povračilo vojne škode se ne more združiti z nobeno drugo terjatvijo kakršnega si bodi značaja in pod kakršnim koli naslovom, ki izvira iz istih dogodkov. Oškodovane mora v takim slučaju pač izbirati med enim ali drugim načinom povračila.

Ta določila pa ne velja za življenjska zavarovanja. Oškodovina za vojno škodo se ne more odstopiti ali postaviti tretjemu, izveniš alimentarni kredit ali pa prenos oškodovine zavodom, ki so pooblašeni izplačati predume na oškodovino za vojno škodo.

Vsejedno se lahko dovoli odstop dela oškodovine ali vse oškodovine, ako obstoje za to vidni in tehtni razlogi. Na nepremičnine in preminice, ki so bile vzpostavljene, dokupljene, popravljene, zidane, tudi na drugem kraju negoli so stale prej, se prenesejo vse predprave, vse vključbe (hipoteke) in vse druge realne pravice, ki so jih imele stare, porušene ali poškodovane reči. Vendar imajo kreditni zavodi, ki so dovolili predume na oškodovino za vojno škodo prednost knjižbe.

Ako oškodovane ne predložijo pravočasno prošnje za oškodovino, ali ne poskrbi za vzpostavitev ali popravilo, ima pravico preizkusiti, ali pa upnik za terjatve, ki so starejše od dneva poškodbe, da mesto oškodovanca zahteva dobrote, ki jih ta zakon predvidja.

Rok za vlaganje prošnje.

Z odlokom 18. aprila 1920. št. 580, je rok za naznanitev škode povzročene vsled vojne določen do 31. decembra 1920. Izvzeti so le izredni slučaji, ki jih pripozna komisija za ugotovitev škode in likvidacijo oškodovine, ali pa sodna oblast, kadar je ona kompetentna za likvidacijo.

Priporočamo torej našim ljudem, da na ta rok ne pozabijo, ker prepozno vložena prošnja ima lahko za posledico, da se oškodovancu ne pripozna nobene oškodovine. V prihodnji številki »Dela« hočemo nadaljevati z razpravo o tem zakonu.

Književnost in umetnost

I. Poročilo tržaške Glasbene Matice, ki je pravkar izšlo, nam v priprostitih besedah opisuje vse ono smoteno delo na glasbenem polju, toli vokalne kolikor instrumentalne glazbe, ki ga je zavod opravil tekom edinstvenih let svojega obstanka. Podaja nam pregled, kaj so trž. Slovenci na tem kulturnem polju zmogli brez tuje pomoči, kolika ljubezen in sposobnost do glazbene umetnosti navdaja naše ljudstvo, in kaj bi se lahko še ustvarilo na tem polju s primerno podporo. Iz ličnega »Poročila« posnemamo:

Tržaška Glasbena Matica se je ustanovila dne 19. oktobra 1909. Ter takoj ustanovila glasbeno šolo. Prvi učitelji so bili: Emil Adamič, Karel Ribiza, Ivan Frischkowitz, Karel Mahkota. Učni prostori so bili v ul. Acquedotto 20. V sol. letu je K. Ribiza odstopil, pristopilo pa so tri nove moči: Vasilij Mirk, Avgust Wasche in Vilko Šusteršič. Za ravnatelja šole pa je bil imenovan (I. XI. 11) profesor Viktor Šonc, absolvent glasb. konservatorija v Pragi. Tedaj se je poleg pouka v klavirju, goslih in glasb. teoriji pričel pouk v solopetju. Šola se je preselila v ul. sv. Franciška 2. V sol. letu 1912-13. je pristopil učit. zboru Peter Teply. Koncem I. 1913-14. se je šola preselila v Narodni dom (ul. G. Gallati 20); kjer se nahaja še danes.

Ob izbruhu svetovne vojne je morala večina učit. zbora pod orožje. Trst sam je kmalu prišel v ožji vojni pas. Razmere muzam gotovo niso bile ugodne. Šola je začelno vodil K. Mahkota, pristopil je preostalemu učit. zboru Srečko Kumar.

V sol. letu 1918-19. se je šola zopet nekoliko opomogla. Vodil jo je začasno Fran Topič. Šola pa je izgubila izbornega učitelja Avgusta Wascheta, ki je umrl na španski kugi (17. X. 18.). Pristopil je učit. zboru Avgust Ivančič. Maja 1919. se je povrnil ravnatelj Viktor Šonc, ki vodi glasbeno šolo še danes. Današnji učit. zbor sestavlja, po odhodu nekaterih njegovih članov, danes: V. Šonc (solopetje, klavir, pevski zbor, orkester), Vasilij Mirk (klavir, glasb. teorija), Avg. Ivančič (gosli), Ana Lampetova (klavir). V prvem desetletju (od 1909. do 1919.) je šola obiskovalo skupno 665 gojencev in gojek; danes jih šteje 100. Prihodnje šol. leto prične 20. sep. 1920.

Glasb. Matica je prirejala tudi koncerte in glasbene večere s svojim lastnim pevskim zborom, ki je šel pred vojno krog 50 članov, je za časa vojne območnil, a šele danes zopet 56 pevcev in pev. Zborovodja je bil do pred kratkim ves čas Karel Mahkota. Fr. Topič pa se je posrečilo sestaviti močan orkester (30-35 glav), ki se je pa letos vsled izseljevanja skril na 21 oseb. Orkester je sedaj na lok. Vseh koncertov je bilo dosedaj 14, ki so toli po vsebini, kolikor po izvajanju živo pričali o res pravem umetniškem stremljenju. Matični zbor pa je sodeloval tudi pri raznih drugih koncertnih prireditvah.

K društvenim prireditvam je pristiti tudi šest javnih produkcij gojencev in gojek, ki so pričale o izbornem napredovanju šole.

Dela v drugih panogah glazbe (snovanje glazbene knjižnice, založba muzikalij itd.) se Gl. Matica vsled slabih finančnih razmer ni mogla lotiti. Ipak je to ravno v nastalih razmerah sila potrebno. Zato razpisuje že letos tri nagrade za najboljše skladbe (moške ali mešane zbor). in sicer po 300, 200 in 100 lir. Natečaj poteče s 1. oktobrom 1920.

In tu bi mi dostavili par besed. Glas. Matica je vsesko vredna večje podpore, če hoče res razviti vse svoje delovni program. Slovenska buržuazija, namreč ona, ki je v vojni obogatela, ima to lepo priliko, da si z izdatnimi podporami društvu olajša nekoliko svojo vest.

Ljudski oder

Matica »Ljudskega odra« vabi na izvanredni občni zbor, ki bo dne 25. julija 1920 ob 9h in pol v veliki dvorani »Delavskega doma«.

Dnevni red: Pristop k višji kulturni svetlu.

Kmetijski pregled

Pozor kmetije zadrugi!

Kmetijska in vrtnarska zadruga v Trstu (ul. Raffineria 7), šteje danes krog 1500 (tisoč petsto) organiziranih članov. Vsako delo pa rodi le uspeh, ako se vsak član zanima za zadržno delovanje. To delovanje pa se jasno zrcali v naših poročilih v »Kmet. pregledu« »DELA«. Zato priporočamo, da se vsaj večina naših zadržnikov naroči na »DELO«, ki je naše društveno glasilo. Kdor nas podpira, podpirajmo ga tudi mi! Kdor pa nas zaničuje, omalovažuje, napada, onemu ne dajmo gostoljubne strehe. Zadržniki, naročajte torej »DELO«, ki nam v vsaki številki svoje trikratne izdaje na teden brezplačno in blagohotno daje na razpolago svoj prostor za zadržne objave in tako zadrugi prihrani lep denar.

NACELSTVO.

DOPISI

DUTOVLJE.

Financa pleni gamaše! Zadnje čase smo imeli od strani finančnih organov take obiske s takimi uspehi, da res ne vemo, kaj bi rekli: ali da finančari navlašč izvajajo ljudstvo, ali pa, da so v precejšnji temi glede svojih dolžnosti.

Ivan Luvin iz Skoška hš. št. 26 je bil slučajno z doma, ko so finančari prišli v njegovo hišo, vse preiskali (kaj so iskali, se ne ve) ter slednjič odnesli — par usnjenih gamaš, nikakor ne vojaških, ki jih je Luvin pred leti kupil v Ljubljani, in kis o vredne krog 150 lir. Cemu so jih odnesli, božgal Morda so gamaše zamenjali — s kanoni. Ivan Luvinovemu očetu, ki biva tudi v Skopem h. št. 26, in ki je kovač, so isti finančari odnesli kuhinjski nož, ki mu ga je tretja oseba izročila, da ga popravi, in za katerega zdaj ta oseba tirja povračilo. Kaj so ti finančari?

OPCINE.

Človek, ki gleda trpljenje uboge pare, res ne more molčati, tudi če ta para molče trpi za vse žive in mrtve, da se že vsem smili. Tak slučaj imamo tu. V openski lekarni Alberta Calch je zaposlen nek 18leten mladenič. Delovni čas tega mladeniča traja od 8.30 do 13.30 in od 15.30 do 21, oziroma do 22; torej dnevno od 10.30 do 11.30 ur dela. Zato sprejema »masto« tedensko plačo 10 lir poleg hrane.

Kdaj ta človek toliko — obogati, da si more kupiti par čevljev? O obleki niti ne govorimo. Zastavljamo vam to računsko nalogo g. lekarnar.

Drugi pobrali, ni znano. Ivan Luvin je, ko je o tem dožal na finančno stražnico v Dutovlje, ogorčeno protestiral in zahteval blago nazaj. Dejali so mu, da ga uklenjejo, če ne molči. Ipak ga je dan za tem povabil načelnik dutovjske fin. postaje k sebi, ker pa je Iv. Luvin prišel pred časom, določenim v povabilu, ga načelnik ni hotel sprejeti. (Jeli ta načelnik minister, ali še kaj višjega?) Ivan Luvin pa ne nameruje odnehati, temveč hoče dognati do konca svojo pravdo, t. j. dokler se mu vrnejo pošteno plačane gamaše, ki prav nič ne brigajo finančarje vsega sveta, ker niso ne kontrabanda, ne — strelno orožje. Pripomniti pa je, da se finančari pri svojem obisku in lozadnem zaplenjenju gamaš niso prisotnim hišnim ljudem izkazali z nobeno listino, z nobenim uradnim nalogom.

Vprašamo torej:

1) Ali sme res že vsak financar. kadar se mu poljubi, brez višjega ukaza in v odsotnosti hišnega gospodarja premetati stanovanje vsakega svobodnega državljana?

2) Ali spadajo usnjene gamaše med orožje ali med streljivo? In ali finančni organi ne vedo, kaj je kanon in kaj je čevljev?

3) Ali naši kovači ne smejo več kovati in popravljati sekir, kos, nožev itd.

4) Ali so načelniki finančnih stražnic res taki gospodje, da imajo posebne avdijenčne dneve?

Zahtevamo pa:

1) da se Luvinu Ivanu vrnejo njegove gamaše, ker zamenjano je, da z njimi ne bo streljal;

2) da se njegovemu očetu, kovaču, vrne kuhinjski nož, ker zamenjano je, da brez noža ne more izhajati nobena kuharica, in tudi nobena kuharica ne bo delala revolucije;

3) da višja oblast pouči svoje finančarje o tem, kaj je njihova dolžnost, osebno pa, da jim zabije, da se nahajajo med kulturnim ljudstvom in ne v — Libiji.

Upamo, da bo pomagalo, in ne bo treba obračati se še drugim, morda celo na zvezo narodov, radi zaplenjenih gamaš!

MIREN.

Dne 1. julija t. l. se je vršil pri nas shod stavbinih delavcev. Na shodu je poročal okrajni tajnik sodrug Kosič o pomenu delavske organizacije in o delavskem vprašanju sploh. Omenil je starostno zavarovanje, zavarovanje v neprostovoljni brezposelnosti in sploh o socialni zakonodaji. V pravi leži nam je pokazal bedo, ki tare naše ljudstvo, posebno danes, ko vlada splošna brezposelnost. Ptujci, pravi sodrug Kosič, so prisiljeni, hoditi iskati delo v naše kraje in s tem odjedajo kruh domačemu prebivalstvu. Vlada pa se ne zgane, da bi nekaj ukrenila, da se odpomore brezposelnosti in s tem siromastvu, ki je že nezno. Če vlada ne ukrene kmalo, da pride ljudstvo, in sicer v prvi vrsti domače ljudstvo do kruha, si lahko pripiše posledice sama sebi. Ptujce pa, naj se zaposli v njih domačem kraju. Nismo nasprotni, da bi tudi ptujci delali pri nas saj je dovolj dela, ampak prej mora biti domače ljudstvo na delu in kadar bodo vsi domačini zaposleni, potem naj pridejo na vrsto ptujci. Saj tudi oni bi rajše ostali doma v krogu svojih družin, kakor pa da se klatijo po svetu po stari prislovisci »trebuhom za kruhom«. Zato nikakor ne sovražimo njih, ki niso sami krivi, da so prisiljeni hoditi v mrzlo tujnino, temveč one državnike, ki vodijo italijansko državo ter imajo dovolj denarja za razne pustolovščine; za delo, potrebno delo pa jim zmanjkajo sredstev.

Ob tej priložnosti ni ne moremo kaj, da bi ne miren-skemu delavstvu priporočili, da se bolj oklene svoje organizacije in skrb, da privede zadnjega delavca v našo strokovno organizacijo. Posebno pa naj skrbijo sodrugji za splošno izobrazbo, kar bodo dosegli, ako si napravijo delavsko izobraževalno društvo, ter potom knjig in časopisa. Naj ne boze niti enega delavca, ki bi ne bil naročnik našega lista »Dela«.

PODGORA.

Po dolgotrajnem molčanju se moramo zopet enkrat oglasiti v našem komunističnem »Delu«. Mi socialisti se neradi spuščamo v polemiko z osebami, ki so po petletni poti ostali v taboru narodnih hujšakcev. Ker imamo kot povsod, tudi mi tukaj pešico »narodnih« elementov, ki žive na ramah tukajšnjega delavstva, se nam zdijo potrebne, da spregovorimo par besed. Imamo človeka v osebi bivšega občinskega tajnika, ki se kaj ponosno drži. Ta človek, ki se je po zaslugi prejšnjega župana obvaroval militaristične obleke, je kaj nasproten našemu lepemu napredku in taboru komunistične stranke. Ker se mi popolnoma nič ne zmenimo za njegovo bedasto govornico, postaja ta človek še bolj nervozen. Naj omenimo samo en slučaj, ki se je pripetil našemu društvu »Lj. odra«. Pred časom nam je izvrševalni tajnik »Lj. odra« poslal izkaz-

nico tega društva. Dasi ta človek, dobro ve, da je društvo tu v Podgori eksistiralo, je iz svoje narodne neveljivosti kratkotalno zapisal na izkaznice: Non esiste. Ker smo se takoj drugi dan oglasili na pošteno uradu v Gorici in stvar pokazali v uradu službujoči uradnici, nam je ista odgovorila, da krivda zadene onega, ki je dvignil oni dan pošto. So stvari, tičebe se poštinih razmer, res krivične. Ta mož, ki s plačo kot obič. tajnik s svoje veliko družino dveh članov ne more izhajati, je brez navodila poštinih oblasti vzel pošto tukajšnje občine v svoje roke. Pridejo ekspresna pisma, toda ako vsak posamezni ne gre iskat na dom mu jih nihče ne prinese. Imamo dovolj še bolj potrebnih ljudi, ki bi radevolje prevzeli to službo, zato apeliramo na pošto ravnateljstvo, da nam v najkrajšem času poskrbi človeka, ki bo pošto o-skrboval v redu. Ker smo slučajno ravno pri stvareh ti-čebe se našega političnega delovanja, objavimo še par vrstic. Pretečeni teden smo imeli občni zbor politične organizacije, na katerem smo vsled nedelovanja prejšnje-ga odbora izvolili novi odbor sledenčih sodrugov: Simo-netti Marij (predsednik), Fabris Viljem (blagajnik), Bi-žjak Valentin (tajnik), Pričič Aleksander, Susić Jožef in Bandelj Ivan kot revizorji. Imeli smo tudi pretečeni teden dobro obiskan shod stavbinih delavcev. Ob enem opozarjamo vse naše člane, da se mesečni in tedenski prispevki plačujejo vsako soboto in nedeljo; (v sobotah od 8h naprej), (ob nedeljah od 10h naprej) v društvenih prostorih. Prosilbi bi tajništvo soc. stranke, da bi v naj-krajšem času priredili tu politični shod, ker naše delav-stvo potrebuje shodov.

KOBARID.

V Kobaridu nismo ravno pod nič. Če tudi ne blebetamo o vsaki priliki, pa zato malo več delamo. In to je menda jedro vsega.

V nedeljo smo imeli sestanek tukajšnje politične organizacije, ki se je dobro posrečil. Pri tej priliki smo so-drugji nabrali za naše »Delo« lično vsoto 34 lir, ki smo jih že odposlali. (Sprejeli s srčno zahvalo! Op. upravnistva). Dalje smo pa nabrali za nepolitično podružnico tudi nekaj in sicer: Drešček A. L. 2, nepopoljšilji boljševik, ker ima posuto hišo L. 5, da ne bo več »možakar« L. 2, za nov križ, ker mora to vsoto hraniti, dodal blagajnik L. 1; skupno 10 L.

Tukaj v Kobaridu je še marsikaj zanimivega, pa bom prihodnjič poročal.

(Op. uređ: Glede darov glej na drugem mestu: »Tis-kovalni sklad Dela«. Naši polit. organizaciji v Kobaridu vse najbolje!)

PAZIN.

Ustanovljena je bila 29. VI. podružnica »Ljud. odra« u Borutu kod Pazina. Odobrani odbor je: Udovičič Ant., predsednik; Šestan Petar, tajnik; Udovičič Rud., blagaj-nik. Do danas ima ova podružnica lepeji broj člana nam-pram veličine šale. Ljudi se zanimajo, i vidi se, da će napredovati. Odučili smo učiniti jednu zabavu u Borutu, prije negoli budemo učinili javiti čemo u »Dela«.

Do malo vremena čemo ustanoviti podružnicu u Ti-njanu i tako se ufamo, da čemo i u drugim selima.

U broju 23. »Puč. Prijatelja« napisan je bio članak pod

naslovom: »Martin Jecalo i Grgo-Plasikravez iz Tinjana« u kojem je bila pjesma:

»Fotio della panza,
e della gola senza sostanza,
e della alleanza
Talinjana i Suranada«

tetože pjevane od Suranadi. U ovom ide za nebeličko mla-dica, koji su bili na ovom plesu, gdje kaže »Puč. Prij.«, da se ova pjesma pjevala. Svi ovi mladići protestiraju proti nesramnim uvredam i izmišljotinam ter zahtevaju, da »Puč. Prij.« spovače natrag ovu izjavu.

Opomba uredništva: Tako se glasi pismo priprostega a kremenitega moža. Mi pa dostavljamo, naj »Pučki Prija« telji raje piše cele kolone o »junaku« (!) feldmaršalu Bo-roeviču in drugih nemških »junaki« feldmaršalih, kakor je to storil v svojih 23. številki, negoli da po nepotrebnem natočuje in blati lastno ljudstvo.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Lordan Franc: Glede one odpravnine strani bivše av. og. mornarice je potrebno, da vložite prošnjo na Civilni komisariat v Trstu. Imeti pa morate potrdilo, da bi vam morala biti izplačana ta odpravnina že pred koncem leta 1918, potem se vam lahko dovoli 60